

HET GESPROKEN WOORD GELDT

Voordracht herdenking 14 augustus 2013

Indische Plaquette, Tweede Kamer

mr. Jan Kees Wiebenga

Voorzitter Stichting Herdenking 15 Augustus 1945

Geachte voorzitters van de Eerste en de Tweede Kamer,
Geachte vertegenwoordigers van de aangesloten
Organisaties van de Stichting Herdenking 15 augustus 1945,
Geachte overige aanwezigen,

14 augustus

U, mevrouw Broekers en U, mevrouw Van Miltenburg, bent dit jaar voor het eerst in ons midden bij deze herdenking. Wij staan hier vandaag in het hart van de parlementaire democratie, door U en ook door de andere hier aanwezige Kamerleden vertegenwoordigd. Straks zult U beiden een krans leggen bij de Indische Plaquette, die zich hier bevindt sinds 16 december 1985. Deze Gedenkplaat is op 15 augustus in dat jaar onthuld door mr. J.M. Jonkman (toenmalig grootmeester van het Huis der Koningin – zelf geïnterneerd geweest in een Japans kamp) en mevrouw M.S. Willinge-Slicher (die in het Japanse vrouwenkamp Tjideng kamphoofd was).

Met instemming van alle toenmalige fracties werd deze Indische Gedenkplaat op 16 december 1985 plechtig overgedragen aan de toenmalige Tweede Kamervoorzitter Dolman. Prof. Steenkamp was destijds de voorzitter van de Eerste Kamer. Sindsdien hebben de vijf voorzitters van de Tweede Kamer tussen de heer Dolman en U, mevrouw Van Miltenburg, waaronder laatstelijk mevrouw Verbeet en de zes voorzitters van de Eerste Kamer tussen prof. Steenkamp en U, mevrouw Broekers,

zich zeer betrokken getoond bij deze jaarlijkse plechtigheid, net als andere leden van de Staten-Generaal. Deze plaats is bij uitstek geschikt voor deze herdenking, die voorafgaat aan de herdenking van het einde van de Tweede Wereldoorlog voor het Koninkrijk der Nederlanden, die morgen plaatsvindt. Deze plaats is hiervoor zo gepast vanwege de onmiddellijke nabijheid van de Erelijst van Gevallenen, waarin zoveel slachtoffers zijn vermeld uit Ned. Indië en uit andere landen in Zuidoost-Azië, waar zij gruwelijk zijn omgekomen als militair, tijdens de zeetransporten, binnen en buiten de

kampen en als dwangarbeider. Maar deze plaats is ook geschikt, omdat kwesties van oorlog en vrede kwesties zijn die ons allen aangaan; ons allen, vertegenwoordigd door de Staten-Generaal. De betrokkenheid van de beide Kamers doet ons allen veel.

1943

Omdat het nu 2013 is wil ik thans kort stilstaan bij het jaar 1943 – nu 70 jaar geleden. Ik noem U maar een paar omstandigheden, maar tezamen geven deze het beeld van een gruwelijk oorlogsjaar.

In 1943 werden de vrouwenkampen in Indië afgesloten van de buitenwereld: het werden concentratiekampen. Later in dat jaar nam het verwijderen van de (oudere) jongens uit de vrouwenkampen een aanvang. Vele krijgsgevangenen waren in dat jaar onder de meest erbarmelijke omstandigheden als dwangarbeiders tewerkgesteld, zowel in Ned. Indië als onder meer in Birma en Siam aan de dodenspoorweg. Ook in dat jaar was sprake van de beruchte zeetransporten waarbij velen omkwamen. In de loop van 1943 ontstaan voedseltekorten. De lawine van doden onder de krijgsgevangenen, onder de geïnterneerden en ook onder degenen die buiten de kampen werden geconfronteerd met onderdrukking, was niet meer te stoppen.

Het thema

Dit jaar is het thema van de herdenking: "De Japanse bezetting gezien door kinderoogen". Ook daarover een enkel woord.

Kinderen en oorlog: het is een bijna ondenkbare en onaanvaardbare gedachte. Hoe was het om als kind honger te moeten lijden? Om als kind gehoorzaam te moeten zijn, omdat anders je moeder de kans liep op een aframmeling door de bezetter? Hoe was het om niet naar school te kunnen? Om je ouders te verliezen? Hoe was het om zelf door ziekten en erger getroffen te worden? Van iemand die hier in de zaal aanwezig is, is de volgende overpeinzing. "Kind in oorlog; ik denk aan een tante die daarover zei: 1945 bij de honger, leek je net een oud mannetje, met je handen op je rug, uren wachten tot er iets te eten kwam (een kwart boterham bijvoorbeeld). Maar kinderen kenden het leven van voor de oorlog soms niet en konden dus onmogelijk relativiseren. Voor mij betekent opgenomen worden in een ziekenhuis dat je dood zult gaan. Zo was dat".

Een verhalenbundel van de Vereniging Kinderen uit de Japanse Bezetting en de Bersiap heeft als titel "Als ik later groot ben wil ik kind worden". In die woorden ligt

besloten, wat zovelen – ook van de hier aanwezigen – hebben ervaren en vaak nog dagelijks ervaren. Kortom: hoe was het om als kind niet in vrijheid te leven? Daarover gaat het thema van de herdenking van dit jaar.

Ik wens U een zinvolle bijeenkomst toe.